

THE PALIVERSE PROJECT

The Universe of Buddha's Wisdom

Subcommentaries (Tīkā)

The Canon of Discourses - Subcommentaries (Sutta
Piṭaka - Tīkā)

3. The Collection of the Connected Discourses -
Subcommentaries (3. Saṃyutta Nikāya - Tīkā)

1. Subcommentary on the Book with Verses
(1. Sagāthāvaggaṭīkā)

4. Connected Discourses with Māra (4. Mārasaṃyuttaṃ)

PaliVerse

3. The Collection of the Connected Discourses - Subcommentaries

1. Subcommentary on the Book with Verses

4. Mārasaṃyuttaṃ

1. Paṭhamavaggo

1. Tapokammasuttavaṇṇanā

137. Uruvelāya samīpe gāmo uruvelagāmo, taṃ uruvelagāmaṃ abhimukhabhāvena sammadeva sabbadhamme bujjhatīti abhisambodhi, sabbaññaññaṇaṃ, tena samannāgatattā ca bhagavā abhisambuddhoti vuccati. Tassa pañcacattālīsāya vassesu ādito pannarasa vassāni paṭhamabodhi, idha pana sattāhabbhantarameva adhippetanti āha “abhisambuddho hutvā antosattāhasmiṃ yevā”ti. Asukhabhāvena aññehi kātuṃ asakkuṇeyyattā dukkaraṃ karotīti dukkarakāro, so eva itthiliṅgavasena dukkarakārikā. Tāya mutto vatamhīti cintesi. Yadi evaṃ kasmā taṃ lokanātho chabbassāni samanuyuñjati? Kammapīlitavasena. Vuttañhetam apadāne -

“Avacāhaṃ jotipālo, sugataṃ kassapaṃ tadā;
Kuto nu bodhi muṇḍassa, bodhi paramadullabhā.

“Tena kammavipākena, acarim dukkaraṃ bahum;
Chabbassānuruvelāyaṃ, tato bodhimapāpuṇim.

“Nāhaṃ etena maggena, pāpuṇim bodhimuttamaṃ;
Kummaggena gavesissaṃ, pubbakammena vārito”ti.

Māretīti vibādheti. Vipattiādisaṃyojanañhi sādhūnaṃ paramatthato maraṇaṃ saccapaṭivedhamāraṇattā, pāpatarattā pāpatamoti pāpimā. Sā cassa pāpatamatā pāpavuttitāyāti āha “pāpe niyutto”ti. Adhipatīti kāmādhīpati. Appahīnakāmarāge attano vase vattetīti vasavattī. Tesamyeva kusalakammānaṃ antaṃ karotīti antako. Vaṭṭadukkhato aparimuttapaccayattā namuci. Mattānaṃ pamattānaṃ bandhūti pamattabandhu.

Tapokammāti attakilamathānuyogato. Aparaddhoti virajjhasi. “Aparādhō”tipi atthi, soyeva attho. Kāyakilamathaṃ anuyuñjanto yebhuyyena amarathāya anuyuñjati, so ca kammavādīhi anuyuñjiyamāno devatthāya siyāti āha “amarabhāvatthāyā”ti. Sabbam tapanti sabbam attaparitāpanaṃ. Atthāvahaṃ na bhavati bodhiyā anupāyattā. Kiñcassāti kiñci siyāti attho. Phiyārittaṃva dhammanīti dhammaṃ vuccati vaṇṇu, so idha “dhamma”nti vutto, dhammani vaṇṇupadeseti attho. Tenāha “araññe”ti. Ubhosu passesu phiyāhi ākaḍḍheyya ceva arittehi uppīleyya ca.

Sammāvācākammanatājīvā gahitā maggasilassa adhippetattā. Samādhino hi gahaṇena sammāvāyāmasatisamādhayo gahitā upakārabhāvato. Paññāyāti etthāpi eseṇa nayo. Bujjhati etenāti bodho. Maggoti āha “bodhāyāti maggatthāyā”ti. Kathaṃ pana maggaṃ maggatthāya bhāvetīti āha “yathā hī”tiādi. Tena yathā

yāgupacanārambho yāvadeva yāguattho, evaṃ maggabhāvanārambho maggādhigamattāyāti dasseti. Ārambhoti ca ariyamaggabhāvanāya bandhāpanaṃ daṭṭhabbaṃ. Keci pana “magganti ariyamaggaṃ, bodhāyāti arahattasambodhāya, evaṃ katvā ‘pattosmi paramasuddhi’nti idampi vacanaṃ samattṭhita”nti vadanti, apare pana “sabbaññutaññāṇasambodhāyāti. So hi sabbasmāpi bodhito uttaritaro”ti. Nihato nibbisevanabhāvaṃ pāpito. Tenāha “parājito”ti.

Tapokammasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Hatthirājavaṇṇasuttavaṇṇanā

138. Andhabhāvakāraṇeti pacurajanassa cakkhuviññāṇupattinivāraṇena andhabhāvakāraṇeti. Mahātamehi mahati tamasi. Pāsāṇaphalake mahācīvaraṃ sīse ṭhapetvāti etena taṃ phalaṃ apassāya nisinnoti dasseti. Padhānanti bhāvanaṃ. Pariggaṇhamānoti sabbaso gaṇhanto avissajjento, bhāvanaṃ anuyuñjanto anupubbasaṃpattiyo phalaṃ saṃpattiṃca manasikarontoti attho. Tenāha “nanu cā”tiādi. Ariṭṭhakoti ariṭṭhakavaṇṇo. Tenāha “kāḷako”ti.

Dīghamaddhānanti cirataraṃ kālaṃ. Saṃsaranti āsādanādhīpāyena sañcaranto, alaṃ tuyhaṃ etena nippayojananti adhippāyo. Na hi tena māraṃ kaci atthasiddhīti.

Hatthirājavaṇṇasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Subhasuttavaṇṇanā

139. Susaṃvutāti maggasaṃvarena suṭṭhu saṃvutā. Supiṇṇatīti suṭṭhu piṇṇatī. Vasānugāti kāyādidvārasānugā vasavattino na honti. Baddhacarāti paṭibaddhacarāyāti.

Subhasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Paṭhamamārapāsasuttavaṇṇanā

140. Upāyamanasikārenāti aniccādīsu aniccādito manasikāraṇena. Upāyavīriyena anuppannākusalānaṃ anuppadānāya vidhinā pavattavīriyena. Kāraṇavīriyena anuppannānuppadānādiatthassa kāraṇabhūtena vīriyena. Anuppannapāpakānuppadānādiatthāni hi vīriyāni yadatthaṃ honti, taṃ atthaṃ sādheyyevāti etassa atthassa dīpako sammā-saddo. Yonisosammāsaddena hi upāyakāraṇatthadīpakataṃ sandhāya “upāyavīriyena kāraṇavīriyena”ti vuttaṃ. Arahattaphalavimutti ukkaṭṭhaniddesena. Mārena “mayhaṃ kho, bhikkhave”tiādikāṃ bhagavato vacanaṃ sutvā vuttaṃ “arahattaṃ patvāpi na tussatī”tiādi.

Kilesapāsenāti kilesamāraṃsa upāyabhūtena. Kilesamāro hi satte kāmaguṇapāsehi nibandhati, na pana sayameva. Tenāha “ye dibbā kāmaguṇasaṅkhātā”tiādi. Mārabandhaneti kilesamāraṃsa bandhanaṭṭhāne, bhavacāraṇeti attho. Na me samaṇa mokkhasīti idaṃ māro “anuttarā vimutti anupattā, vimuttā sabbapāsehi”ti ca bhagavato vacanaṃ asaddahanto vadati saddahantopi vā “evamayaṃ paresaṃ sattānaṃ mokkhāya ussāhaṃ na kareyyā”ti attano kohaṇṇe ṭhatvā vadati.

Paṭhamamārapāsasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Dutiyamārapāsasuttavaṇṇanā

141. Anupubbagamanaṇācārikanti gāmanigamarājadhānīsu anukkamena

gamanasaṅkhātaṃ cārikaṃ. Evaṃ hi gatesūti evaṃ tumhesu bahūsu ekajjhaṃ gatesu.

Ādimhi kalyāṇaṃ etassāti ādikalyāṇaṃ, tathā sesesu. Sāsanassa ādi sīlaṃ mūlakattā. Tassa samathādayo majjhaṃ sāsanasampattiyaṃ vemajjhabhāvato. Phalanibbānāni pariyoṣānaṃ tadadhigamato uttari karaṇīyābhāvato. Sāsane sammāpaṭipatti nāma paññāya hoti, tassā ca sīlaṃ samādhi ca mūlanti āha “sīlasamādhayo vā ādī”ti. Yasmā paññā anubodhapāṭivedhavasena duvidhā, tasmā tadubhayaṃ gaṇhanto “vipassanāmaggā majjha”nti āha. Paññānipphatti phalakiccaṃ, nibbānasacchikiriyā pana sammāpaṭipattiyaṃ pariyoṣānaṃ tato paraṃ kattabbābhāvatoti āha “phalanibbānāni pariyoṣāna”nti. Phalaggahaṇena hi saupādisesanibbānaṃ gayhati, itarena itaraṃ, tadubhayavasena paṭipattiyaṃ osānanti āha “phalanibbānāni pariyoṣāna”nti. “Tasmātiha tvaṃ, bhikkhu, ādimeva visodhehi kusalesu dhammesu. Ko cādi kusalānaṃ dhammānaṃ? Sīlaṃ ca suvisuddhaṃ, diṭṭhi ca ujukā”ti vacanato sīladiṭṭhujukatāya matthakabhūtā vipassanā, tadadhiṭṭhānā sīlasamādhīti ime tassa sāsanaṃ mūlanti āha “sīlasamādhivipassanā vā ādī”ti. Sesam vuttanayameva.

Kiñcāpi avayavavinimutto samudāyo natthi, yesu pana avayavesu samudāyarūpena apekkhitesu gāthāti samaññā, taṃ tato bhinnaṃ viya katvā dassento “catuppadikagāthāya tāva paṭhamapādo”tiādimāha. Pañcapadachappadānaṃ gāthānaṃ ādipariyoṣānaggahaṇena itare dutiyādayo tayo cattāro vā majjhanti avuttasiddhamevāti na vuttaṃ. Ekānusandhikasuttassāti idaṃ bahuvibhāgaṃ yathānusandhinā ekānusandhikaṃ suttaṃ sandhāya vuttaṃ, itarassa pana teyeva desetabbadhammavibhāgena ādimajjhapariyoṣānabhāgā labbhanti. Nidānanti kāladesakaparisādi-apadisanalakkhaṇādiko attho. Idamavocāti iti-saddo ādiattho. Tena tadavasesanigamanapāḷiṃ saṅgaṇhāti. Anekānusandhīkassa saha nidānena paṭhamo anusandhi ādi. Saha nigamanena pacchimo pariyoṣānaṃ, itarena majjhantiādimajjhapariyoṣānāni veditabbāni.

Sāttakanti atthasampattiyaṃ sāttakaṃ katvā. Sabyañjananti byañjanasampattiyaṃ sabyañjanaṃ. Sampatti ca nāma paripuṇṇabyañjanatāti āha “byañjanehi...pe... desetā”ti. Sakalaparipuṇṇanti sabbaso paripuṇṇaṃ sīlādipañcadhammakkhandaṃ pāripūriyā. Nirupakkilesaṃ diṭṭhimānādiupakkilesābhāvato. Avisesato tisso sikkhā sakale sāsane bhavanti. Dhammoti pana brahmacariyaṃ vā sandhāya vuttaṃ “katamesānaṃ kho, bhante, buddhānaṃ bhagavantānaṃ brahmacariyaṃ ciraṭṭhitikaṃ ahoṣī”tiādisu viya. Dukūlasāṇiyā paṭicchannā viya, na tu pākāraselādipaṭicchannā viya. Tena dhammaniruttiyaṃ sakalakilesānaṃ pahānānubhāvaṃ vadati. Alābhaparihāṇiyā, na laddhaparihāṇiyā. Aḍḍhuḍḍhānīti pañcasatādhikāni tīṇi pāṭihāriyasahassāni. Sātanti sukhaṃ.

Dutiyamārapāsaṃsuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Sappasuttavaṇṇanā

142. Surākārakānanti piṭṭhasurāyojanakānaṃ. Kosalānaṃ issaroti kosalo, kosalarājassa ayanti kosalikā. Paribhogapātīti bhattaparibhojanatthāya pāti paribhogapāti. Kammāruddhanapaṇāliyaṃ kammāruddhanapaṇālimukhe. Dhamamānāyāti dhamiyamānāya. Taṃ pana yasmā bhastavātehi pūritaṃ nāma hoti,

tasmā “bhastavātena pūriyamānāyā”ti vuttaṃ. Niyāmahūmiyanti bhagavato paṭisallānaṭṭhāne sañcarantaṃ māraṃ maṃsacakkhunāva disvā. Tenāha “vijjulatālokenā”ti.

Seyyatthāyāti seyyānisaṃsāya. Tenāha “ṭhassāmī”tiādi. Attasaññatoti attabhāvena saṃyato. Tenāha “saṃyatattabhāvo”ti. Taṃsaṇṭhitassāti tasmim hatthapādakukkuccarahite buddhamunismim avaṭṭhitassa. Vossajja careyya tattha soti iminā bhagavā taṃ byākaramāno vibhimsitā buddhānaṃ kim karissati bhayābhāvato? Kevalaṃ pana anaṭṭhavalikaṃ uppīlento viya tvameva āyasaṃ āpajjissasīti māraṃ santajjeti.

Bheravāti avītarāgānaṃ bhayaajanakā. Tatthāti taṃnimittaṃ. Phaleyyāti bhijjeyya. Sattisallanti sattisañkhātaṃ puthusallaṃ. Urasmim cārayeyyunti phāsuṃ vijjhituṃ ṭhapeyyuṃ uggireyyuṃ. Khandhupadhīsūti khandhasaṃkhātesu upadhīsu. Tāṇaṃ karonti nāmāti tato bhayanimittato attano tāṇaṃ karonti nāma.

Sappasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Supatisuttavaṇṇanā

143. Utugāhāpanatthaṃ dhovitvā, na rajojallavikkhālanatthaṃ. Tenāha “buddhānaṃ panā”tiādi. Dhotapādake geheti dhotapādehi akkamitabbake. Vattabhedo nāma natthi dhammassāmibhāvato. Vattasīse ṭhatvā dhovanti aññesaṃ diṭṭhānugatiāpajjanatthaṃ. Soppapariggāhakenāti ettha soppaṃ nāma niddāya antaranarā pavattakiriyamayacittappavattirahitā nirantarabhavaṅgasantatīti taṃ sabhāvato payojanato kālaparicchedato pariggāhakaṃ upariniddesasatisampajaññaṃ sandhāya vuttaṃ “soppapariggāhakena satisampajaññaṇā”ti. Keci pana “niddāsoppanā”ti vadanti, taṃ bhagavato soppaṃ hīlento vadati.

Kim nūti etthaṃ kinti hetunissakke paccattavacananti āha “kasmā nu supasī”ti? Dubbhago vuccati nissiriko bhinnabhago, so pana matasadiso visaññisadiso ca hotīti āha “mato viya visaññī viya cā”ti.

Ādināti ādi-saddena “bāhirassa upādāya aṭṭhārasā”tiādinā āgataṃ taṇhākoṭṭhāsaṃ saṅgaṇhāti. Tattha tattha visattatāyāti tammim tasmim ārammaṇe visesato āsattabhāvena. Visassa dukkhanibbattakakammassa hetubhāvato visamūlatā visaṃ vā dukkhadukkādibhūta vedanā mūlaṃ etassāti visamūlā, taṇhā. Tassa rūpādikassa dukkhassa paribhogo, na amatassāti visaparibhogatā. Katthaci netunti katthaci bhava sabbathā netuṃ? Parikkhayāti sabbaso khīṇattā. Tuyhaṃ kim etthāti sabbupadhiparikkhayā suddhassa mama paṭipattiyaṃ tuyhaṃ kim ujjhāyanaṃ? Kevalaṃ vighātoyeva teti dasseti.

Supatisuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Nandatisuttavaṇṇanā

144. Aṭṭhamaṃ uttānatthameva.

Nandatisuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Paṭhamaāyusuttavaṇṇanā

145. Paṇṇāsaṃ vā vassāni jīvati vassasatato upari seyyathāpi thero anuruddho. Saṭṭhi vā vassāni seyyathāpi thero bākulo. Paṭiharitvā paccanīkabhāve sātāṃ sukhaṃ etassāti paccanīkasāto, tabbhāvo paccanīkasātata, tāya. Abhibhavitvā abhāsi paṭivacanaṃ jānamānova.

Na hīleyya na jiguccheyya. Evanti so dārako viya kiñci acintento sappuriso careyya, evaṃ hissa cittadukkhāṃ na hotīti adhippāyo. Pajjalitasīso viya careyyāti yathā pajjalitasīso puriso aññaṃ kiñci akatvā tasseeva vūpasamāya vāyameyya, evaṃ sappuriso āyuṃ parittanti ñatvā teneva nayena sabbasaṅkhārāgataṃ aniccaṃ, aniccattā eva dukkhāṃ, anattāti vipassanampi otaritvā taṃ ussukkāpentopi saṅkhāravigamāya careyya paṭipajjeyya.

Paṭhamaāyusuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Dutiyaāyusuttavaṇṇanā

146. Nemīvāti nemisīsenā cakkāṃ vadati. Kubbaraṃ anupariyāyatīti kubbaraṃ anuparivattati. Tathābhūto pana so taṃ ajahantovāti āha “na vijahatī”ti. Āyu anupariyāyatīti maccānaṃ āyu gatampi paccāgacchatīti bhagavato paṭāṇi hutvā vadati, bhagavā pana taṃ abhibhavitvā “accayanti ahorattā”tiādinā āyuno accayagamanamaraṇataṃyeva pavedesi.

Dutiyaāyusuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Paṭhamavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Dutiyavaggo

1. Pāsāṇasuttavaṇṇanā

147. Pavijjhīti pabbataṃ sabbato pavattento tato tato nissajji. Sakalanti sabbabhāgavantaṃ, nissesanti attho.

Pāsāṇasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Kiṃnusīhasuttavaṇṇanā

148. Vicakkhukammāyāti vicakkhubhāvakāmatāya. Yathā sā bhagavato desiyamānaṃ dhammaṃ attano paññācakkhunā na passituṃ sakkoti, evaṃ kātuṃ kāmāyā. Tenāha “parisāyā”tiādi. Vināsetuṃ na sakkoti bheravārammaṇe bhāyanasseva abhāvato. Dasabalappattāti dasahi balehi samannāgatā.

Kiṃnusīhasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Sakalikasuttavaṇṇanā

149. Mandabhāvenāti jaḷabhāvena momūhabhāvenāti mahāmūḷhatāya. Kabbakaraṇena mattoti kabbakiriyāpasutatādivasena matto kabbāṃ katvā. Kimidaṃ soppasevāti idaṃ tava soppaṃ kimatthaṃ, purisena nāma purisattakarena bhavitabbaṃ, na soppatiyeva. Atthaṃ samāgantvāti paramatthaṃ nibbānaṃ sammā āgantvā adhigantvā. Asaṅga...pe... natthi sabbaso siddhatthabhāvato. Jaggantoti jāgaranto puriso viya, na bhāyāmi bhayahetūnaṃ abhāvā. Nānutapanti sabbattha sabbadāpi vissaṭṭhabhāvato, māmanti mamaṃ. Gāthāsukhatthañhi dīghaṃ katvā vuttaṃ. Ṭhitattāti uddesaparipucchāya paricchiḍḍatā. Hāninti kassaci jāniṃ.

4. Patirūpasuttavaṇṇanā

150. Anurujjhati etenāti anurodho, rāgo. Virujjhati etenāti virodho, paṭigho. Tesu anurodhavirodhesu tannimittam sajjati nāma saṅgaṃ karoti nāma, anurodhavirodhuppādanameva cettha sajjanam. Yadaññamanusāsātīti yaṃ aññesaṃ anusāsanaṃ, taṃ tesam hitesanaṃ anukampanaṃ, tasmā anukampake hitesake sammāsambuddhe anurodhavirodhe āropetvā vikampanatthaṃ micchā vadasīti.

Patirūpasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Mānasasuttavaṇṇanā

151. Ākāse caranteti pañcābhiññe sandhāya vadati. Antalikkhe carantepi kiccasādhanato antalikkhacaro. Manasi jātoti mānaso. Taṃ pana manasantānasampayuttatāyāti āha “manasampayutto”ti.

Mānasasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Pattasuttavaṇṇanā

152. Pañcannaṃ upādānakkhandhānaṃ lakkhaṇādīni ceva samudayañca assādādīnavanissaraṇāni ca gahetvā sammā tesam lakkhaṇādīnaṃ gahaṇaṃ hotīti āha “pañca upādānakkhandhe ādiyitvā”ti. Ruppanavediyanasañjānanaabhisaṅkharaṇavijānanāni khandhānaṃ sabhāvalakkhaṇāni. Ādi-saddena rasapaccupaṭṭhānapadaṭṭhānāni ceva samudayādīni ca saṅgaṇhāti. Dassetīti paccakkhato dasseti, hatthāmalakaṃ viya pākaṭe vibhūte katvā vibhāveti. Gaṇhāpetīti te dhamme manasā anupekkhite diṭṭhiyā suppaṭividdhe karonto uggaṇhāpeti. Samādānamhīti tattha atthassa sammadeva ādiyane khandhānañca sammasanavasena aññadhammavasena samādiyane. Paṭividdhaguṇenāti tāya desanāya, taṃ nissāya paccattapurisakārena ca tesam paṭividdhaguṇena. Jotāpetīti tesam cittasantānaṃ assaddhiyādikilesamalavidhamanena pabhassaraṃ karoti. Atṭhiṃ katvāti tāya desanāya pāpetabbaṃ atthaṃ payojanaṃ daḷhaṃ katvā. Tenāha “ayaṃ no”tiādi. Kammakāracittaṃ nāma otaraṇacittaṃ. “Yonisomanasikārapubbakaṃ vipassanācitta”nti keci. Ohitasotāti anaññavihitatāya dhammassavanāya appitasotā, tato eva tadatthaṃ ṭhapitasotā.

Ete rūpādayo khandhe yañca saṅkhataṃ samiddhapaccayehi kataṃ, tañca “eso ahaṃ na homi, etaṃ mayhaṃ na hoti”ti passantoti yojanā. Khemo attāti khemattā, taṃ khemattaṃ. Tenāha “khemibhūtaṃ attabhāva”nti. Pariyesamānā mārasenā.

Pattasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Chapassāyatanaṣuttavaṇṇanā

153. Sañjāyati etasmāti sañjāti, so eva sampayuttadhammo samosarati etthāti samosaraṇaṃ, so eva attho, tena sañjātisamosaraṇaṭṭhena. Bhayabheravaṃ saddanti bhāyati etasmāti bhayaṃ, tadeva yassa kassaci bheravāvahattā bheravaṃ, devādisaddanti attho. Vigatavalāhake deve uppātavasena uppajjanakasaddo devadundubhi. Asanipātādisaddo asanipātasaddo. Undrīyatīti viparivattati. Loko adhimucchitoti atithaddhakāyo viya mucchaṃ āpanno. Mārassāti kilesamārassa.

Ṭhānabhūtaṇṭi pavattiṭṭhānabhūtaṇṭi.

Chaphassāyatanasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Piṇḍasuttavaṇṇanā

154. Tattha tatthāti tasmim̐ tasmim̐ ñātimittakule. Pāhunakānīti pahitabbapaṇṇākārāṇi. Āgantukapaṇṇākārānīti āgantukānaṃ upagatānaṃ dātābbapaṇṇākārāṇi. Sayamaṃcaradivaseti kumārakānañca kumārikānañca sayamaṃ attanā caritabbachaṇḍadivase. Idāṇi tamatthaṃ vitthārato dassento “samavayajātigottā”tiādimāha. Samavayasamajātikasamagottāti paccekaṃ sama-saddo yojetabbo. Gottasamatā ca āvāhavivāhayogyatāvasena daṭṭhabbā, na ekagottatāvasena. Tato tato gāmato. Aññasmiṃ dātābhe asati. Chaṇavasena pahiṇitum sampāditam̐ pūvam̐ chaṇapūvam̐. Tāsam̐ sampattiyāti tāsam̐ dānaṃ dhammassavanañcāti tassā duvidhāyapi sampattiyā.

Ñāṇam̐ nāma āvajjanapubbakam̐, tasmā ajānanassa “anāvajjanatāyā”ti kāraṇam̐ vatvā sesakāraṇam̐ vadanto “buddhāna”ntiādimāha. Upacārabhedanti buddham̐ disvā manussehi kātābbaupacārassa bhindanaṃ. Bhindituntī vidhamitum̐.

Bhagavā panāti panasaddo visesatthajotako. Tena na kevalam̐ bhagavā uppaṇḍanaṃ pariharanto tam̐ gāmaṃ na puna pāvisi, atha kho māraṃ anukampantoti idaṃ visesaṃ joteti.

Janesīti apuññaṃ janesi, janento ca yathā tato āyatim̐ thirataṃ mahantaṃ dukkham̐ nipphajjissati, evaṃ nipphādesi. Āsajjananti ettha nanti nipātamattaṃ. Kiñcati maddati abhibhavaṭīti kiñcananti āha “madditum̐ samattha”nti.

Piṇḍasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Kassakasuttavaṇṇanā

155. Nibbānaṃ apadisitvāti nibbānaṃ nissāya nibbānaguṇe ārabbhāti attho. Haṭṭaṭṭakesoti ito cito ca vikiṇṇattā ākulākulakeso. Cakkhusamphassaviññāṇāyatananti ettha yathā cakkhuggahaṇena phasso visesito, tena eva viññāṇāyatanam̐. Tathā sati cakkhuviññāṇassa ca gahaṇam̐ āpajjeyyāti. Nanu cettha cakkhuggahaṇena visesitattā cakkhudvārikānaṃ sabbesaṃ viññāṇānaṃ gahaṇanti? Saccametam̐, tañca kho paṭhamena cakkhuggahaṇenāti nāyaṃ doso. Bhavaṅgacittanti āvajjanāya anantarapaccayabhūtameva adhippetanti niyametvā dassetum̐ “sāvajjanaka”nti vuttaṃ, tasmā tadārammaṇampīti javanacittena saha tadārammaṇacittampi. “Viññāṇāyatana”nti ca vutte nimmalameva.

“Cakkhū”ti avisesato vuttattā pana mārassa ayampi attho āpannoti dassetum̐ “yaṃ loke”tiādi vuttaṃ. Upakkavipakkanti cakkhupākarogena upari heṭṭhā ca sabbaso pakkam̐ kuthitaṃ. Eseva nayoti iminā yaṃ loke kuṭṭhakilāsagaṇḍakacchuādīhi upaddutaṃ vaṇapīlakādivasena paggharantaṃ asuciṃ antamaso paramajeguccharūpampi, sabbaṃ tam̐ taveva hotūti evamādiṃ apadisati.

Yaṃ bhaṇḍakanti hirañjasuvaṇṇādikhattavattādiupakaraṇam̐ gahaṭṭhā, pabbajitā ca yaṃ pattacīvarādiṃ “mama ida”nti abhinivisantāva vadanti, etesu pariggahatthesu ca tesam̐ pariggāhakupuggalesu ca te cittaṃ yadi atthi, tāni ārabbhā tava cittaṃ yadi bhavati, evaṃ tvaṃ tattha baddho eva hosīti attho. Tenāha “na me samaṇa makkhasī”ti.

Yaṃ bhaṇḍakaṃ vadantīti yathāvuttaṃ upakaraṇaṃ loke bahujaṇā “mama ida”nti vadanti. Na taṃ mayhanti taṃ mayhaṃ na hoti, na tattha mama taṇhāvasena mamanti natthi. Na te ahanti ye puggalā ettha baddhā, tepi ahaṃ na homi, tattha me diṭṭhibaddho natthi. Na me maggampi dakkhasīti evaṃ sabbaso baddhābhāvena muttassa me gatamaggampi māra tvaṃ na dakkhasi na passissasi, ye bhavādayo tuyhaṃ visayā, tesu bhavayonigatiādīsu mayhaṃ gatamaggaṃ na passissasi bhavanissaṭṭhattāti.

Kassakasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

10. Rajjasuttavaṇṇanā

156. Ahananti karaṇe paccattavacananti āha “ahanantenā”ti, paccatte eva vā paccattavacanaṃ, “ahananto hutvā”ti vacanasesena bhavitabbanti adhippāyo. Sesapadesupi eseva nayo. Ajinanti antogadhahetuattaṃ vadatīti āha “parassa dhanajāniṃ akarontenā”ti. Akārāpentenāti parassa dhanajāniṃ akārentena. Asocantenāti bhogabyasanādivasena paraṃ asocantena. Kasmā bhagavā evaṃ cintesīti tattha kāraṇamāha “itī”tiādīnā. Rajje vijite daṇḍakarapīḷiteti dhanadaṇḍadidaṇḍena ceva balinā ca bādhite.

Ijghanakakoṭṭhāsāti cetovasibhāvādikassa sādhanakakoṭṭhāsā. Vaḍḍhitāti bhāvanāpāripūrivaseṇa anubrūhitā. Punappunaṃ katāti bhāvanāya bahulīkaraṇeṇa aparāparaṃ pavattitā. Yuttayānanti yathā yuttānaṃ ājaññarathānaṃ sārathinā adhiṭṭhitaṃ yathāruci pavattati, evaṃ yathārucipavattitaṃ gamitā. Patiṭṭhaṭṭhenāti adhiṭṭhānaṭṭhena. Vatthukatāti sabbaso upakkilesasodhanena iddhivisayatāya patiṭṭhānabhāvato suvisodhitaparissayavatthu viya katā. Avijahitāti paṭipakkhadūrībhāvato subhāvitabhāvena taṃtaṃmadhiṭṭhānayogyatāya na jahāpitā. Niccānubaddhāti tato eva niccaṃ anubaddhā viya katā. Suparicitāti suṭṭhu sabbabhāgeṇa bhāvanānupacayaṃ gamitā. Avirādhitavedhihattho viyāti avirajjhanabhāveṇa virajjhanahattho viya. Suṭṭhu samāraddhāti bhāvanāuppattiyaṃ sammadeva sampādītā. Cinteyyāti atthuddhārasena cinteyya.

Pabbatassāti pabbato assa. Pabbato assāti pabbato bhaveyya kīdisassāti āha “suvaṇṇassā”tiādī. Jātarūpassāti ātaparūpasampannassa. Dvikkhattumpi tāva mahantoti yattako so pabbato hoti, dvikkhattuṃ tattako. Ekassāti ekassapi puggalassa nālaṃ na pariyatto taṇhāya duppūraṇabhāvā. Evaṃ jānantoti evaṃ taṇhāya duppūraṇabhāvādīnavataṃ jānanto. Samaṃ careyyāti paravatthuparāmāsādiṃ vihāya kāyādīhi samameva paṭipajjeyya.

Dukkhaṃ taṇhānidānaṃ, taṇhā kāmaguṇanidānā, tasmā dukkhassa taṇhāpaccaya kāmaguṇanidānattaṃ vuttaṃ. Tanti dukkhaṃ. Yatonidānaṃ hotīti yaṃnidānaṃ yaṃkāraṇaṃ taṃ pavattati. Evaṃ yo adakkhīti yo pariññātavatthuko evaṃ dukkhaṃ tassa nidānabhūte kāmaguṇe ca tathato paññācakkhunā passi. Kena kāraṇeṇa nameyya? Taṃ kāraṇaṃ natthīti attho. Kāmaguṇaupadhinti kāmaguṇasaṅkhātaṃ upadhiṃ. Sajjati etthāti saṅgo eso, lagganametanti evaṃ veditvā. Tameva kāmābhībhūto nappaṭiseveyya na laggeyyāti evaṃ vinayāya vūpasamāya sikkheyyāti.

Rajjasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Dutiyavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Tatiyavaggo

1. Sambahulasuttavaṇṇanā

157. Jaṭacumbaṭakenāti sīse paṭimukkena jaṭākalāpena.

Apariggahabrāhmaṇapabbajitā hi jaṭāya uñchācariyaṃ caranti. Udumbaradaṇḍaṇhi attaguttatthāya gahitaṃ tesam appicchabhāvappakāsaṇaṃ. Tenāha “appicchabhāvappakāsanattha”nti. Sīsaṃ okampetvāti ettha ativiya sīsassa okampitabhāvaṃ dassetuṃ “hanukena uraṃ paharanto adhonataṃ katvā”ti vuttaṃ. Jivhaṃ nīharitvāti lambanacālanavasena mukhato nikkhāmetvā. Tenāha “uddha”ntiādi. Tisākhanti tibhaṅgabhakuṭi viya nalāṭe jātattā nalāṭikaṃ. Tenāha “nalāṭe utṭhitaṃ valittaya”nti, tibhaṅgavalikaṃ nalāṭe katvāti attho. Attanova teleti attanova pāpakammanibbattake tele, pacitabbaṭṭhānageheti adhippāyo.

Sambahulasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Samiddhisuttavaṇṇanā

158. Mayhaṃ lābhāti evarūpassa nāma sammāsambuddhassa satthussa paṭilābho, evarūpassa ca nāma niyyānikassa saddhammassa paṭilābho, evarūpānaṃ suppaṭipannānaṃ sabrahmacārīnaṃ paṭilābho, ete mayhaṃ suladdhalābhā. Mayhaṃ suladdhanti yañcetaṃ mama niyyānikasāsane pabbajjā upasampadā, tasmiṃca abhiratīti sabbañcetaṃ mayā suladdhaṃ. Yathā panassa evaṃ cetaso parivitaṃ uppanno, taṃ dassetuṃ “so kirā”tiādi vuttaṃ. Caritānurūpavasena gahitaṃ mūlakammaṭṭhānaṃ. Pāsādikanti pasādāvahaṃ. Evamahosīti “lābhā vata me”tiādinā evaṃ parivitaṃ ahosi. Nisinnasadisoti nisinno viya. Tasmīṃyeva ṭhāneti yasmīṃ ṭhāne nisinnaṃ māro upasaṅkami, tasmīṃyeva ṭhāne. Tassāti samiddhittherassa. Kammaṭṭhānaṃ sappāyanti kammaṭṭhānabhāvanāya anuyuñjanaṃ sappāyaṃ upakārāvahaṃ bhavissati.

Mayhanti mayā. Sati ca paññā ca satipaññā, tā ariyamaggena jānanasamatthanabhāvena avabuddhā. Thero kira tadā vipassanaṃ ussukkāpesi. Kāmanti yathāruci. Keci “kāmaṃ karassūti āyasmato ‘kāma’ti mārassa ālapana”nti vadanti. Vibhiṃsakārahānīti bhayānakārahāni. Rūpānīti vipakārāni. Vipakāratthopi hi rūpasaddo “rūpaṃ dasseti anappaka”ntiādīsu viya. Na kappessasīti samaṇadhammakaraṇato na calissasi.

Samiddhisuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Godhikasuttavaṇṇanā

159. Pabbatassa passeti pabbatapāde upaccakāyaṃ. Samaye samaye laddhattā sāmāyikaṃ. Tenāha “appitappitakkhaṇe paccanīkadhammehi vimuccatī”ti. Lokiyavimutti hi anaccantapahāyitāya samayavimutti nāma, lokuttaravimutti accantapahāyitāya asamayavimutti. Tāhi samannāgatā “samayavimuttā, asamayavimuttā”ti ca vuccanti. Yāva paṭhamajjhānanibbattanaṃ, tāva kasmā parihāyīti attho? Sābādhattāti sarogattā. Vātapittasemhavasenāti kadāci vātapittavasena, kadāci vātasemhavasena, ubhinnaṃpi sannipātavasena. Anusāyikoti kāyaṃ anugantvā sayito, yāpyāmayabhāvena ṭhitoti attho. Samādhissāti samādhībhāvanāya. Upakārakadhamme utubhojanādi. Pūretunti samodhānetuṃ. Parihāyīti sarīrassa akallabhāvato.

Āhareyyanti jīvitaharaṇatthāya upaneyyaṃ. Nibaddhā gati hoti kevalaṃ brahmalokūpapattito, na sotāpannādīnaṃ viya paricchinna bhāvena. Tenāha “brahmaloke nibbattati”ti.

Jalamānāti samuṭṭhitanīyataiddhiyā anaññasādhāraṇaparivārasampattiya ca sadevake loke jalamānā. Maṃsacakkhu dibbacakkhu dhammacakkhu paññācakkhu samantacakkhūti pañcahi cakkhūhi cakkhumā. Ānubhāvadharāti acinteyyāparimeyyabuddhānubhāvasampannā. Ānubhāvapariyāyopi hi juti-saddo hoti “iddhi juti balavīriyūpapatti”tiādīsu viya. Anavasesato mānaṃ siyati samucchindatīti aggamaggo mānaṃ. Tannibbattaṇa pana arahattaṃ mānasatā daṭṭhabbā. Sīlādīni anuttarasīlādīni. Sikkhamānoti sikkhāni bhāvento attano santāne uppādentā. Na cittabhāvanā. Tenāha “sakaṇṭhīyo”ti. Janeti sattaṃ kāye, sadevake loke attho. Vissutāni anaññasādhāraṇehi sīlādiguṇehi vissutā.

Vedanaṃ vikkhambhetvāti uppannaṃ dukkhavedanaṃ paṭicca uppannaattakilamathaṃ anuppādanavasena vikkhambhetvā taṃyeva vedanaṃ pariggahetvā pavattavipassanā vīthimeva otarati katvā mūlakammaṭṭhānanti vuttaṃ. “Samāsīni hutvā parinibbāyī”ti vatvā tassa pabbhedaṃ vibhajitvā idhāhippettaṃ dassetva “samāsīni nāma tividha hoti”tiādīmāha. Iriyāpathavasena samāsīni iriyāpathasamāsīni. Esa nayo sesadvayepi.

Iriyāpathakopanañcāni iriyāpathehi asaṃyogo. Ekappahārenevāti ekavelāyameva. Parinibbānavasenāti anupādisesaparinibbānavasena, na kilesakkhayamattena. Etthāti etesu dvīsu nāyesu. Evaṃ sati teneva iriyāpathena vipassanaṃ paṭṭhapetvā teneva iriyāpathena, ekasmiṃ antorogeyeva vipassanaṃ paṭṭhapetvā arahattaṃ patvā teneva rogena parinibbāyanta khīṇāsavā bahavopi samāsīni eva sambhaveyyuṃ. Tasmā vuttanāyeneva attho veditabbo.

Sīsañcetta terasa - palibodhasīsaṃ taṇhā, bandhanasīsaṃ māno, parāmāsaṃ diṭṭhi, vikkhepasīsaṃ uddhaccaṃ, kilesasīsaṃ avijjā, adhimokkhasīsaṃ saddhā, paggahasīsaṃ vīriyaṃ, upaṭṭhānasīsaṃ sati, avikkhepasīsaṃ samādhi, dassanasīsaṃ paññā, pavattisīsaṃ jīvitindriyaṃ, gocarasīsaṃ vimokkha, saṅkhārasīsaṃ nirodhoti. Imesu terasasu sīsesu palibodhasīsadīni pavattisīsaṃca pariyādiyitabbāni, adhimokkhasīsadīni pariyādāyakāni, pariyādāyakaphalaṃ gocarasīsaṃ. Tañhi visayajjhataṃ phalaṃ vimokkha, pariyādāyakassa maggassa phalassa ca ārammaṇaṃ saṅkhārasīsaṃ saṅkhāravivekabhūto nirodhoti pariyādiyitabbānaṃ pariyādāyakaphalārammaṇānaṃ saha viya saṃsiddhaṃ dassanena samāsīnibhāvaṃ dassetva paṭisambhidāya terasa sīsaṃ vuttāni. Idha pana “apubbaṃ acarimaṃ āsavapariyādānaṃca hoti jīvitapariyādānaṃca”ti vacanato tesu kilesapavattasīsaṃnameva vasena yojanaṃ karonto “ettha ca pavattisīsa”ntiādīmāha.

Tattha pavattisīsaṃ pavattato vuṭṭhahanto maggo cutito uddhaṃ appavattikaraṇavasena yadipi pariyādīyati, yāva pana cuti, tāva pavattisabbhāvato “pavattisīsaṃ jīvitindriyaṃ cuticittaṃ khetvā”ti āha. Kilesapariyādānena pana maggacittena attano anantaraṃ viya nipphādetabbā paccavekkhaṇavārā ca kilesapariyādānasēva vārati vattabbaṃ arahanti. “Vimuttasmiṃ vimuttamiti ñāṇaṃ hoti”ti vacanato paccavekkhaṇaparisaṃmāpanena kilesapariyādānaṃ samāpitaṃ nāma hoti, taṃ pana parisamāpanaṃ yadi cuticittena hoti, teneva jīvitaparisaṃmāpanaṃca hoti imāya vāracutisamatāya kilesapariyādānaṃjīvitapariyādānaṃ apubbācarimatā veditabbāti dassento

“dvinnam cittānam ekato uppādo natthī”tiādimāha. Dvinnam cittānanti cuticittamaggacittānam. Tanti paccavekkhaṇam paripuṇṇajavanacittānam sattakkhattum pavattiyā, aparipuṇṇānam vā pañcakkhattum pavattiyā. Kiñcāpi “eko vā dve vā”ti vuttam yathā “ekam vā dve vā tadārammaṇacittānī”ti, heṭṭhimantena pana dve pavattanti.

Uppāṭetvāti uddharitvāti attho. Anupādisesenāti anupādisesanibbānena.

Dhūmayitattanti dhūmassa viya ayitabhāvaṇam pavattiākāraṇam. Dhūmasadisā valāhakā dhūmavalāhakā, timiravalāhakā, ye mahikā “timira”nti vuccanti. Appatiṭṭhitenāti patiṭṭhaṇam alabhantena. Itthambhūtalakkhaṇe etaṇ karaṇavacanaṇam, anuppattidhammenāti attho. Sati hi uppāde patiṭṭhitam nāma siyā, aṭṭhakathāyaṇam pana yadeva tassa viññāṇassa appatiṭṭhānakāraṇam, tadeva parinibbānakāraṇanti vuttam “appatiṭṭhitakāraṇā”ti.

Sokena phuṭṭhassāti “aphalo vata me vāyāmo jāto”ti sokena abhibhūtaṇa. Abhassathāti balavasokābhitunnassa satisammosā sithilaṇ gahitā bhassi patitā sā kacchā.

Godhikasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Sattavassānubandhasuttavaṇṇanā

160. Yasmā kapilavatthuto nikkhantakālato paṭṭhāya māro otārāpekkho lokanāthaṇam anubandhitum āraddho, tasmā vuttam “pure bodhiyā chabbassānī”ti. Atigahetvāti anugantvā tassa yathārucci paṭipattim anuvatto viya hutvā.

Avajjhāyantoti pajjhāyanto. Jito vittaparājito asi nu. Pamāṇātikkantanti garutaraṇam.

Khanitvā ummūletvā. Kāmāsavādīni pajahanto anāsavo.

Pehīti apehi. Pāragāminoti pāraṇgamanasīlā. Tekāliko ayaṇ gāmi-saddoti āha “yepī”tiādi.

Māraṇvisūkānīti māraṇkaṇṭakāni kaṇṭakasadisāni māraṇssa durācārāni. Viruddhasevitāni virodhavasena tāsaṇyeva vevacanaṇi. Tāni sarūpato dassetuṇ “appamāyū”tiādi vuttam. Nibbejaṇiyāti nibbedadāyikā. Ukkaṇṭhaṇiyāti ukkaṇṭhavahā.

Vikappavasena vedītabbo opammaparikappavisayattā tassa kiriyāpadassa. Tenāha “anuparigaccheyyā”ti. Etthāti etasmim medavaṇṇavatthusmim. Mudunti mudumadhurasam vindeyyāma paṭilabheyyāma. Assādoti assādetabbo.

Sattavassānubandhasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Māradhītusuttavaṇṇanā

161. Cintesīti sokavasiko hutvā cintayi. Gaṇikārahatthiniyoti dīpakakareṇuyo. Ekasataṇ ekasatanti ekasataṇ ekasataṇ paccekam sataṇ satanti attho. Tenāha “ekekam sataṇ sataṇ katvā”ti. Kumārivaṇṇasatanti kumārithīnaṇ attabhāvānaṇ sataṇ. Tā kira paṭhamam kaññārūpena attānaṇ dassesuṇ. Anupagatapupphānañhi samaññā kaññāti. Puna yathāvuttakumārīrūpena upagatapupphā hi kumārī. Puna vadhukārūpena. Taṇ sandhāya vuttam “avijātavaṇṇasata”nti. Tatiyavāre

yuvatirūpena. Vijātā hi itthī anatikkantamajjhimavayā yuvatī. Ettāvatā bālā taruṇī porīti tividdhāsu itthīsu purimā dve dassitā, pariyosānavāresu manussajātikānaṃ manussitthiyova ruccantīti tena manussarūpena tā attānaṃ dassesum.

Atthassa pattinti ekantato hitānuppattiṃ. Hadayassa santinti paramacittupasamaṃ. Kilesasenanti kāmaguṇasaṅkhātāṃ paṭhamāṃ kilesasenaṃ. Sā hi kilesasenā accharāsaṅghātasabhāvāpi paṭipatthayamānā piyāyitabbaicchitabbarūpabhāvato piyarūpasātarūpā nāma attano kiccavasena. Eko ahaṃ jhāyantoti gaṇasaṅgaṇikāya kilesasaṅgaṇikāya ca abhāvato eko asahāyo ahaṃ lakkhaṇūpanijjhānena nijjhāyanto. Anubujjhinti anukkamena maggapaṭipāṭiyā bujjhiṃ paṭibujjhiṃ. Tasmāti yathāvuttavivekasukhasamadhigamanimittāṃ. Akaraṇenāti mittasanthavassa akaraṇena. Sakkhīti sakkhibhāvo.

Katamena vihārenāti jhānasamāpattīnaṃ katamena vihārena. Idha dutiyapadassa attho vissajjanagāthāvaṇṇanāyameva āvi bhavissati. Anāmantena “taṃ puggala”nti sammukhā ṭhitampi bhagavantaṃ asammukhā viya katvā vadati, kathaṃ tvanti attho.

“Avitakkajhāyī”ti vakkhamānattā ayamevettha kāyapassaddhi veditabbāti āha “catutthajjhānena assāsapassāsakāyassa passaddhattā passaddhakāyo”ti. Puññābhisaṅkhārādike kammābhisaṅkhāre. Kāmālayādīnaṃ abhāvato anālayo. Na saratīti na savati. Rāgavasena hi sattā saṃsāramanusavanti. Na thinoti na thinamiddhacitto. Mohavasena hi sattā thinamiddhaṃ āpajjantīti. Diyaḍḍhakilesasahassanti khuddakavatthuvibhaṅge āgatesu aṭṭhasu kilesasatesu aṭṭhasataṃ taṇhāvicaritāni apanetvā sesā paññāsādhikaṃ sataṃ kilesā, te brahmajāle āgatāhi dvāsaṭṭhiyā diṭṭhihi saha pañcapaññāsādhikaṃ sattasataṃ hoti; tā ca uppannānuppannabhāvena diguṇitā diyaḍḍhakilesasahassaṃ dasādhikaṃ hoti; taṃ appakaṃ pana ūnamadhikaṃ vā gaṇanupagaṃ na hotīti “diyaḍḍhakilesasahassa”nti vuttaṃ. Itaresaṃ atītādibhāvāmasanato aggahaṇaṃ pahānassa adhippetattā. Ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana abhidhammaṭīkāyaṃ vuttanayena veditabbo. Paṭhamapadenāti “na kuppātī”ti iminā padena. Dutiyenāti “na saratī”ti padena. Tatiyenāti “na thino”ti padena. Nīvaraṇappahānena khīṇāsavataṃ dasseti, anavasesato nīvaraṇānaṃ accantappahānaṃ adhippetam.

Pañcadvārikakilesogaṃ tiṇṇoti channaṃ dvārānaṃ vasena pavattanakilesogaṃ taritvā ṭhito. Kāmoghadiṭṭhoghavoghaṭṭhakilesabhāvato “pañcoghaggahaṇena vā pañcorambhāgiyāni saṃyojanāni veditabbānī”ti āha. Rūparāgādayo visesato na pañcadvārikāti vuttaṃ “chaṭṭhaggahaṇena pañcuddhambhāgiyāni veditabbānī”ti.

Maccurājassāti sambandhe sāmivacananti dassento “maccurājassa hatthato”ti āha. Nayamānānanti anādare sāmivacananti katvā vuttaṃ “nayamānesū”ti.

Ūhaccāti buddhaṃ nissāya. “Idamavocā”ti desanaṃ niṭṭhāpetvāti etena saṃyuttesu ayaṃ nigamanapāḷi, heṭṭhā anāgatanayattā pana kesuci potthakesu na likhīyatīti dasseti. Daddallamānāti jajjakārassa hi daddakāraṃ katvā niddeso. Tenāha “ativiya jalamānā”ti. Nīharīti tāsāṃ kāyavacīvikāraṃ na manasikaronto tiṇāyapi amaññaṃanāna anapekkheneva nīhari. Phalato bhaṭṭhanti phalasipāṭikato bhaṭṭham. Kuṇḍatiṇādigacchatūlaṃ poṭakitūlaṃ.

Māradhītusuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Tatīyavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Sāratthappakāsinīyā saṃyuttanikāya-aṭṭhakathāya

Mārasaṃyuttavaṇṇanāya līnatthappakāsanā samattā.

ABOUT THIS TRANSLATION

This translation is part of the PaliVerse Project - the first complete, unified English translation of the Pāli Canon together with its Commentaries (Aṭṭhakathā) and Subcommentaries (Tīkā), accompanied by interactive study tools. PaliVerse is an ongoing project. The AI translations are continuously improved through experts' revisions and feedback. This text is the latest translation as of the date of download.

PDF Creation Date: 14 September 2026

HOW TO CITE

PaliVerse (2026). Subcommentaries. The Canon of Discourses - Subcommentaries. 3. The Collection of the Connected Discourses - Subcommentaries. 1. Subcommentary on the Book with Verses. 4. Connected Discourses with Māra Retrieved from paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · All Rights Reserved
Centre for Study and Practice of Theravāda Buddhism
Civic Non-Profit Company registered in Greece
This PDF may be freely distributed for study and practice.

PaliVerse.org